

Regeringens proposition

1997/98:168

Godtrosförvärv

Prop.
1997/98:168

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 4 juni 1998

Göran Persson

Laila Freivalds
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

Regeringen anser att det inte skall vara möjligt att göra godtrosförvärv av föremål som stulits. En utredning skall därför få i uppdrag att ta fram ett lagförslag om detta.

I avvaktan på utredningsförslaget och den fortsatta beredningen av detta föreslår regeringen att kraven för godtrosförvärv av lösöre skall skärpas. Regeringen föreslår också att en målsägande som har gjort anspråk på beslagtagnen egendom skall få tid för att säkerställa sin rätt innan beslaget hävs.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 1999. Utredningen avses bli tillsatt under år 1998.

1	Förslag till riksdagsbeslut.....	3
2	Lagtext.....	4
2.1	Förslag till lag om ändring i lagen (1986:796) om godtrosförvärv av lösöre	4
2.2	Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken.....	5
3	Ärendet och dess beredning.....	6
4	Skall godtrosförvärv alltid vara möjligt?.....	7
5	Skärpt aktsamhetskrav vid godtrosförvärv	10
6	Förstärkt rätt för målsägande vid hävande av återställandebeslag ..	13
6.1	En tidsfrist införs.....	13
6.2	Vilka skeden av handläggningen skall bestämmelserna omfatta?.....	16
7	Ikraftträdande.....	17
8	Kostnader m.m.....	18
9	Författningskommentar	18
9.1	Förslaget till lag om ändring i lagen (1986:796) om godtrosförvärv av lösöre	18
9.2	Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken.....	21
Bilaga 1	Sammanfattningen i Godtrosförvärvsutredningens betänkande Godtrosförvärv av stöldgods? (SOU 1995:52).....	23
Bilaga 2	Författningsförslag i Godtrosförvärvsutredningens betänkande Godtrosförvärv av stöldgods? (SOU 1995:52).....	27
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanser rörande betänkandet Godtrosförvärv av stöldgods? (SOU 1995:52).....	28
Bilaga 4	Författningsförslag i promemorian Ändrade bestämmelser vid hävande av återställandebeslag.....	29
Bilaga 5	Förteckning över remissinstanser rörande promemorian Ändrade bestämmelser vid hävande av återställandebeslag ..	30
Bilaga 6	Lagradsremissens lagförslag.....	31
Bilaga 7	Lagrådets yttrande	32
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 4 juni 1998	34

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i lagen (1986:796) om godtrosförvärv av lösöre,
2. lag om ändring i rättegångsbalken.

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1986:796) om godtroshet förvärv av lösöre

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (1986:796) om godtroshet förvärv av lösöre skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

En förvärvare skall anses ha varit i god tro endast om det är sannolikt att egendomens beskaffenhet, de förhållanden under vilka den utbjöds och omständigheterna i övrigt var sådana att han inte borde ha *insett* att överlåtaren saknade rätt att förfoga över egendomen.

En förvärvare skall anses ha varit i god tro endast om det är sannolikt att egendomens beskaffenhet, de förhållanden under vilka den utbjöds och omständigheterna i övrigt var sådana att han inte borde ha *misstänkt* att överlåtaren saknade rätt att förfoga över egendomen.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.
 2. I fråga om förvärv som har gjorts före ikraftträdandet gäller 3 § i sin äldre lydelse.

Härigenom föreskrivs att 27 kap. 8 § rättegångsbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

27 kap.

8 §

Har ej inom tid, som avses i 7 §, åtal väckts eller till rätten inkommit framställning om förlängning av tiden eller förekomma eljest ej om förlängning av tiden eller om längre skäl för beslag, skall det omedelbart hävas.

Om det inte inom den tid som avses i 7 § har väckts åtal eller kommit in någon begäran till rätten om förlängning av tiden eller om längre skäl finns för beslag, skall beslaget omedelbart hävas.

Beslag av föremål som någon har framställt anspråk på får dock hävas först tre veckor efter det att en underrättelse om att beslaget kan komma att hävas har sänts till den som framställt anspråket. Om denne medger det, skall dock beslaget hävas omedelbart. Den som beslaget har gjorts hos behöver inte underrättas.

Om hävande av beslag förordnar rätten eller, om beslaget ej meddelats eller fastställts av rätten, av undersökningsledaren eller åklagaren.

Ett beslag hävs av rätten eller, om beslaget inte har meddelats eller fastställts av rätten, av undersökningsledaren eller åklagaren.

Då målet avgöres, pröva rätten om beslag fortfarande skall bestå. Rätten äge ock i samband med domen förordna om beslag.

När målet avgörs, skall rätten pröva om ett beslag fortfarande skall bestå. Om målet avgörs genom dom, skall andra stycket inte tillämpas. Rätten får i samband med dom besluta om beslag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

Mot bakgrund av ett tillkännagivande från riksdagen om behovet av en utvärdering av lagen (1986:796) om godtrosförvärv av lösöre (bet. 1992/93:LU2) höll Justitiedepartementet i början av år 1993 en hearing.

Med anledning av de synpunkter som framfördes vid hearingen bemyndigade regeringen i augusti 1993 det statsråd i Justitiedepartementet som hade till uppgift att föredra ärenden om civilrätt att tillkalla en särskild utredare för att se över lagen.

Utredarens huvuduppgift var att utvärdera tillämpningen av lagen såvitt gäller godtrosförvärv av stöldgods och att utreda om reglerna borde ändras i syfte att motverka handeln med stöldgods. Godtrosförvärvslagen bygger på den s.k. exstinktionsprincipen som innebär att en förvärvare, under förutsättning att han eller hon är i god tro, blir ägare till egendomen även om den förvärvas från någon som inte har rätt att överlåta den. En huvudlinje i utredarens arbete borde enligt direktiven vara att överväga fördelar och nackdelar med en lagstiftning som när det gäller stöldgods baseras på den s.k. vindikationsprincipen i stället för exstinktionsprincipen. Vindikationsprincipen innebär att den ursprunglige ägarens rätt består och att han eller hon har rätt att få tillbaka egendomen från en godtroende förvärvare utan att betala lösen för den.

Våren 1995 överlämnade utredaren betänkandet Godtrosförvärv av stöldgods? (SOU 1995:52). En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 1*. Utredarens lagförslag finns i *bilaga 2*. Betänkandet har remissbehandlats och i *bilaga 3* finns en förteckning över remissinstanserna. En remissammanställning finns tillgänglig i Justitiedepartementet (dnr Ju95/2151).

Förutom frågorna om ändring i lagen om godtrosförvärv av lösöre tog utredaren i betänkandet också upp vissa andra frågor som gällde en målsägandes möjligheter att få tillbaka stulet gods. Med utgångspunkt i de tankar som utredaren framförde i betänkandet utarbetades det i Justitiedepartementet en promemoria med ett förslag till ändring av reglerna om beslag i 27 kap. rättegångsbalken. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 4*. Förslaget har remissbehandlats och i *bilaga 5* finns en förteckning över remissinstanserna. Remissyttrandena finns tillgängliga i Justitiedepartementet (dnr Ju96/1615).

Regeringen behandlar nu förslagen i betänkandet och promemorian.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 14 maj 1998 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 6*.

Lagrådets yttrande finns i *bilaga 7*.

Regeringen instämmer i Lagrådets synpunkter och har därför justerat författningskommentaren. I förhållande till lagrådsremissen har vissa smärre redaktionella ändringar gjorts i lagtexten.

4 Skall godtrosförvärv alltid vara möjligt?

Regeringens bedömning: Det bör i framtiden inte vara möjligt att genom förvärv i god tro få äganderätten till stöldgods.

Regeringen avser att ge en utredning i uppdrag att ta fram ett lagförslag med denna innebörd.

Utredningens bedömning: Utredningen har ansett att det även i fortsättningen skall vara möjligt att göra godtrosförvärv av stöldgods (se betänkandet s. 167).

Remissinstanserna: Flera remissinstanser, däribland *Juridiska fakulteten vid Lunds universitet*, *Sveriges Försäkringsförbund* och *Sveriges domareförbund*, anser att det inte längre skall vara möjligt att göra godtrosförvärv av stöldgods. De anser att en ändring skulle leda till en minskad handel med stöldgods. Dessutom framhåller de att den nuvarande möjligheten att göra godtrosförvärv inte synes ha någon förankring i det allmänna rättsmedvetandet.

Remissinstanserna framhåller också att när det gäller stöldgods tillämpas vindikationsprincipen både i de övriga nordiska länderna och i länder som England, Frankrike, Tyskland och USA. Kontakter med de nordiska länderna visar att systemet fungerar väl och att vindikationsprincipen stämmer väl överens med respektive lands rättsuppfattning.

De remissinstanser, däribland *Riksåklagaren* och *Brottsförebyggande rådet*, som delar utredningens bedömning hänvisar till att problemet med hur allmänheten uppfattar möjligheten att göra godtrosförvärv inte beror på brister i lagen utan snarare på brister i tillämpningen av den. Några remissinstanser framhåller vidare som skäl för att behålla exstinktionsprincipen att den har en lång tradition i Sverige. *Svenska Handelskammarförbundet* och *Finansbolagens förening* pekar på risken att omsättningen av varor hämmas vid en övergång till vindikationsprincipen.

Bakgrund: När en person förvärvar egendom, t.ex. genom köp, från någon som saknar rätt att förfoga över den och köparen inte inser eller borde inse säljarens bristande förfoganderätt brukar man säga att förvärvet görs i god tro. I fråga om lösöre avgörs i svensk rätt konflikten mellan den ursprunglige ägaren och den godtroende förvärvaren på så sätt att förvärvaren får en rättsligt skyddad äganderätt till egendomen genom ett s.k. exstinktivt förvärv (exstinktionsprincipen). Principen modifieras genom att den ursprunglige ägaren alltid har en rätt att lösa till sig egendomen inom viss tid från det han fick kännedom om förvärvarens innehav.

Alternativet till exstinktionsprincipen är vindikationsprincipen. Den innebär att den ursprunglige ägarens äganderätt består även om förvärvaren är i god tro. Den ursprunglige ägaren har således enligt denna princip en rätt att få tillbaka egendomen utan att betala lösen.

Godtrosförvärv av lösöre regleras i lagen (1986:796) om godtrosförvärv av lösöre, godtrosförvärvslagen (prop. 1985/86:123, bet. 1986/87:LU4, rskr. 1986/87:6). Regler om godtrosförvärv finns även för

andra slag av lös egendom, se t.ex. 2 kap. 10 § sjölagen (1994:1009), 14 § lagen (1936:81) om skuldebrev och 3 kap. 6 § aktiebolagslagen (1975:1385). Prop. 1997/98:168

För ett godtrosförvärv enligt godtrosförvärvslagen krävs att egendomen har överlåtits och alltså inte överförs t.ex. genom arv eller bodelning, att överlåtaren hade egendomen i sin besittning och att besittningen överförs till förvärvaren (2 §). Härtill kommer den avgörande förutsättningen, nämligen att förvärvaren var i god tro. Den goda tron skall föreligga såväl vid avtalstillfället som vid besittningsövergången (prop. 1985/86:123 s. 20). En förvärvare anses vara i god tro om egendomens beskaffenhet, de förhållanden under vilka den utbjöds och omständigheterna i övrigt var sådana att han inte borde ha insett överlåtarens bristande förfoganderätt (3 §). Det är förvärvaren som skall göra det sannolikt att förhållandena var sådana. Bedömningen av om förvärvaren skall anses ha varit i god tro är rent rättslig och grundas på förhållandena sådana de gjorts sannolika av förvärvaren.

Det sätt på vilket egendomen har kommit ur den ursprunglige ägarens besittning har i och för sig inte någon betydelse för möjligheten att göra godtrosförvärv av egendomen. Det är således möjligt att göra godtrosförvärv av stöldgods.

Skälen för regeringens bedömning: Exstinktionsprincipen tillämpas i Sverige sedan lång tid tillbaka. När godtrosförvärvslagen tillkom avsågs den i huvudsak vara en kodifiering av den rättspraxis som då hade utvecklats och som byggde på denna princip.

Lagen har sedermera kritiserats, framför allt när det gäller möjligheten att göra godtrosförvärv av stöldgods. Kritikerna menar att denna möjlighet förmedlar en bild till allmänheten att lagen underlättar handeln med stöldgods. Allmänheten kan då få intrycket att lagen inte motverkar brottslighet utan snarare bidrar till den genom att utgöra ett stöd för en marknad för stöldgods. Till detta kommer att den ursprunglige ägaren har kunnat få det beskedet att han måste betala lösen för att få egendomen åter, om han inte kan bevisa att förvärvaren inte var i god tro. Dessa förhållanden har bidragit till att det bland allmänheten är en vanlig missuppfattning att det är lätt att göra ett godtrosförvärv.

I själva verket ställer godtrosförvärvslagen relativt höga krav för att någon skall anses vara i god tro. Om en ursprunglig ägare gör gällande att någon har sålt egendom utan att ha rätt till det, är det förvärvaren som måste redogöra för hur det gick till när han köpte den och göra sannolikt att omständigheterna var sådana att han inte borde ha insett att överlåtaren saknade rätt att förfoga över egendomen. Om den rättsliga bedömningen leder till att förvärvaren inte borde ha insett överlåtarens bristande förfoganderätt, anses han vara i god tro. Först vid en sådan situation är den ursprunglige ägaren tvungen att betala lösen för att få tillbaka egendomen.

Något som kan ha bidragit till den felaktiga uppfattningen om godtrosförvärv är reglerna om beslag i samband med förundersökning (27 kap. rättegångsbalken). Om någon grips misstänkt för t.ex. stöld eller häleri är det vanligt att egendom som misstänks vara stöldgods tas i beslag. Om förundersökningen inte leder till att bevisningen är tillräcklig för åtal skall den läggas ned. Samtidigt skall alla beslag hävas och godset

återlämnas till den som beslagen gjordes hos. Detta gäller även i de fall när någon annan har gjort anspråk på egendomen. Denna utformning av regelsystemet kan leda till att allmänheten får uppfattningen att frågan om godtrosförvärv därmed är avgjord. Så är dock inte fallet; att beslaget hävs är endast en följd av bestämmelserna om tvångsmedel. Frågan om ett godtrosförvärv har skett kan avgöras slutligt endast av domstol och inte av polisen eller av åklagaren i samband med att en förundersökning läggs ned.

Det kan sålunda visserligen antas att en del av kritiken mot godtrosförvärvslagen har sin grund i en felaktig uppfattning om innebörden av de gällande bestämmelserna och i beslagsreglernas utformning. Det måste emellertid också konstateras att en väsentlig del av kritiken faller på exstinktionsprincipen som sådan och särskilt att den tillämpas även på stöldgods. Att den ursprunglige ägaren över huvud taget kan förlora sin stulna men återfunna egendom till någon som hunnit köpa den framstår för många som svårbegripligt och orimligt.

Regeringen måste konstatera att principen att man kan göra godtrosförvärv också av stöldgods är svår att förankra i det allmänna rättsmedvetandet, trots att denna princip sedan länge är etablerad i svensk rätt. Enligt regeringens mening väger också remisskritiken i denna del tungt. Det går inte att komma ifrån att lagen i detta hänseende förmedlar ett budskap som från kriminalpolitiska utgångspunkter är olyckligt. I ett läge där rättsordningen måste ge hög prioritet åt brottsförebyggande åtgärder och brottsbekämpning bör dessa omständigheter tillmätas stor vikt.

Av betydelse i sammanhanget är också att den svenska rättens inställning är ovanlig i ett internationellt perspektiv. I alla de andra nordiska länderna är rättsläget mer förmånligt för den ursprunglige ägaren och i Finland och Norge är godtrosförvärv över huvud taget inte möjligt beträffande stöldgods. I England, Frankrike, Tyskland och USA är vindikationsprincipen huvudprincip, varvid undantagen är mycket begränsade i England och Tyskland. I Frankrike och USA särbehandlas viss ordinär handel och det är möjligt att i sådana sammanhang göra godtrosförvärv även av stöldgods. Även där synes dock exstinktionsmöjligheterna vara betydligt mindre än i Sverige. Av utredningens genomgång att döma ger jämförelser med de flesta andra länder likartade resultat. I en alltmer internationell miljö finns det anledning att fästa större vikt än tidigare vid önskemålet att våra regler bygger på rättsgrundsatser som inte avviker för mycket från jämförbara länders.

Vindikationsprincipen innebär, som tidigare framgått, en oinskränkt rätt för den ursprunglige ägaren att få tillbaka sin egendom. En regel som bygger på denna princip är enkel och lättbegriplig och har därför inte minst pedagogiska förtjänster. Av särskild betydelse är också att de civilrättsliga regler som har till syfte att lösa tvister om stöldgods har stor betydelse för vilken uppfattning allmänheten har om det stöd som samhället ger en målsägande. Allmänhetens uppfattning i denna fråga hänger samman med uppfattningen om samhällets förmåga att bekämpa brottslighet och att ställa till rätta verkningarna av den. En klar och enkel regel som säger att den som blivit bestulen på sin egendom alltid har rätt att få tillbaka den ger en tydlig signal att handel med stöldgods inte

tolereras och att man aldrig kan räkna med att få behålla det man köpt, om det visar sig att det är stulet. Prop. 1997/98:168

Det är rimligt att anta att vindikationsprincipens entydiga budskap skulle få effekt på möjligheterna att avyttra stöldgods. Detta bör i sin tur ha betydelse för bekämpandet av framför allt bil-, villa- och lägenhetsinbrott.

Mot vindikationsprincipen kan i och för sig anföras en rad argument (se betänkandet, kap. 19). Det viktigaste är att den har nackdelar när det gäller omsättningen av varor och att den ibland ger effekter som kan te sig betänkliga från konsumentsynpunkt. Sådana effekter synes emellertid kunna neutraliseras genom lämpliga ersättningsregler e.d.

Utredningens slutsats är att det även fortsättningsvis bör vara möjligt att göra godtroshandelsförvärv av lösöre trots att överlåtaren saknar rätt att förfoga över egendomen. Och utredningen anser att detta bör gälla även för stöldgods. Mot den angivna bakgrunden är regeringen emellertid inte beredd att dra samma slutsats. I stället anser regeringen att inriktningen nu bör vara att vindikationsprincipen skall gälla i fråga om stöldgods och egendom som bör jämföras med stöldgods.

Emellertid är det beredningsunderlag som finns i lagstiftningsärendet inte tillräckligt för att det nu skall kunna genomföras en sådan ändring. Denna är av stor principiell och praktisk betydelse och detaljerna i en ny reglering måste övervägas noga. Bl.a. krävs en noggrann analys av hur gränsdragningen skall göras när det gäller vilka brottsliga förfaranden som skall göra godtroshandelsförvärv omöjligt. Vidare måste det analyseras om andra slag av lös egendom skall regleras på samma sätt som lösöre. Det behövs således ett genomarbetat utredningsförslag som kan kritiskt granskas av en bred samling remissinstanser.

Regeringen kommer därför att tillsätta en utredning med uppdrag att ta fram ett lagförslag som bygger på att vindikationsprincipen skall gälla vid åtminstone stöld av lösöre.

Det är emellertid angeläget att redan nu få till stånd de förändringar som är möjliga för att försvåra handeln med stöldgods och för att åstadkomma en bättre avvägning mellan berörda intressen. Utredningsförslaget och promemoriaförslaget leder enligt regeringens mening till sådana klara förbättringar att de bör tas tillvara i avvaktan på resultatet av den nya utredningens arbete. Det bör i sammanhanget beaktas att ett så pass betydelsefullt lagförändringsarbete som en partiell övergång till vindikationsprincipen innebär erfarenhetsmässigt kan komma att ta flera år i anspråk.

5 Skärpt aktsamhetskrav vid godtroshandelsförvärv

Regeringens förslag: Kravet för att god tro skall anses föreligga skärps. Om en förvärvare borde ha *misstänkt* att överlåtaren saknade behörighet att förfoga över egendomen, skall han inte anses ha varit i god tro.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag (se Prop. 1997/98:168 betänkandet s. 159).

Remissinstanserna: Flertalet av de remissinstanser som har yttrat sig, däribland *Riksåklagaren* och *Stockholms tingsrätt*, tillstyrker förslaget eller lämnar det utan invändning.

Riksdagens ombudsmän (JO) och *Hovrätten för Västra Sverige* har invändningar mot förslaget. JO är tveksam till om förslaget innebär någon ändring i sak och om det föreslagna uttryckssättet är mer klargörande än det nuvarande. Hovrätten för Västra Sverige ifrågasätter om en ändring är sakligt befogad. Hovrätten anser vidare att det valda uttryckssättet är mindre väl valt eftersom det leder tanken till brottmål.

Bakgrund: En första förutsättning för att någon skall anses vara i god tro enligt godtrosvärlagen är att han eller hon inte känner till att överlåtaren saknade rätt att förfoga över egendomen. Detta är emellertid inte tillräckligt. Även om en förvärvare faktiskt inte kände till att överlåtaren saknade en sådan rätt, kan förhållandena ibland vara sådana att han ändå inte skall anses vara i god tro. Det krävs nämligen också av förvärvaren att han iakttar en rimlig grad av aktsamhet när det gäller överlåtarens rätt att förfoga över egendomen (se prop. 1985/86:123 s. 20 f.).

Bedömningen av om förvärvaren har varit tillräckligt aktsam skall, som framgår av bakgrundsbeskrivningen i föregående avsnitt, i princip göras i två led. I det första ledet utreds vilka omständigheter som förelåg vid förvärvet. Här ligger bevisbördan på förvärvaren som har att göra sannolikt att omständigheterna var sådana "att han inte borde ha insett att överlåtaren saknade rätt att förfoga över egendomen" (prop. 1985/86:123 s. 21).

I det andra ledet skall man med utgångspunkt från de omständigheter som förvärvaren gjort sannolika göra en bedömning av om denne borde ha insett att överlåtaren saknade rätt att överlåta egendomen. Vid bedömningen skall egendomens beskaffenhet, de förhållanden under vilka den utbjöds och omständigheterna i övrigt vägas in (se 3 §). Det skall alltså göras en samlad bedömning. Denna är rent rättslig, varför man inte kan tala om bevisbörda i denna del. Leder bedömningen till att man inte kan kräva av förvärvaren att denne borde ha insett att överlåtaren saknade rätt att överlåta egendomen, skall förvärvaren anses ha varit i god tro.

När det gäller faktorer som har med *egendomens beskaffenhet* att göra, krävs en särskilt hög grad av aktsamhet vid förvärv av egendom som erfarenhetsmässigt har visat sig känslig, t.ex. sådan egendom som ofta säljs på kredit med äganderättsförbehåll. Vidare krävs ett större mått av aktsamhet än annars vid förvärv av särskilt värdefull egendom. Vid förvärv av t.ex. smycken, konst- och prydnadsföremål, pälsverk, antikviteter och olika slag av samlingar kan det finnas särskild anledning att beakta möjligheten att det kan röra sig om egendom som har åtkommit på ett obehörigt sätt (se prop. 1985/86:123 s. 21).

När det gäller *förhållandena under vilka egendomen bjöds ut* har tiden och platsen för överlåtelsen särskild betydelse. Vid försäljning som sker "på gatan", krävs det normalt att förvärvaren är extra noggrann i sin kontroll av om överlåtaren har rätt att förfoga över egendomen. Av denna

anledning kan den som har köpt en sak på gatan, till skillnad från den som har gjort sitt inköp i en etablerad butik, mera sällan med framgång hävda att han varit i god tro. Även varans pris kan ha betydelse för bedömningen av den goda tron. Är priset osedvanligt lågt har köparen all anledning att vara försiktig (jfr prop. 1985/86:123 s. 22).

Slutligen skall hänsyn även tas till *omständigheterna i övrigt*. På detta sätt markeras att de ovan angivna vägledande omständigheterna endast är avsedda att vara exemplifierande. Vid bedömningen av en förvärvares goda tro skall enligt förarbetena en helhetsbedömning ske av samtliga omständigheter i det enskilda fallet. Omfattningen av en eventuell undersökningsplikt får därvid bedömas från fall till fall. Avviker situationen från vad som kan anses vara normalt, fordras särskild försiktighet. När det gäller frågan om vilka krav på insikt och aktsamhet som kan ställas på en förvärvare får hänsyn tas till dennes person och ställning. Ofta torde man kunna ställa strängare krav på en yrkesman inom den aktuella branschen än på en privatperson (se prop. 1985/85:123 s. 22).

Skälen för regeringens förslag: En förvärvare anses vara i god tro om han inte borde ha insett att överlåtaren saknade rätt att överlåta egendomen. Denna utformning av lagtexten kan ge intryck av att en förutsättning för att förvärvaren inte skall anses vara i god tro är att det har varit möjligt för honom att ta reda på att överlåtaren inte var behörig. Som utredningen anför bör någon sådan förutsättning inte gälla. En förvärvare bör inte heller anses vara i god tro i sådana fall då det visserligen inte fanns någon reell möjlighet för förvärvaren att ta reda på hur det förhöll sig med överlåtarens behörighet, men omständigheterna gav anledning till misstanke att allt inte stod rätt till.

Utredningen föreslår den justeringen när det gäller kravet på god tro att omständigheterna vid förvärvet skall ha varit sådana att förvärvaren inte ens borde ha *misstänkt* att överlåtaren saknade rätt att överlåta egendomen. Därmed framgår det enligt utredningen klart att varje skäl till misstanke om överlåtarens bristande behörighet utesluter ett godtrosförvärv.

Huvuddelen av remissinstanserna ställer sig antingen bakom förslaget eller riktar inga invändningar mot det. JO är dock tveksam till om det föreslagna uttryckssättet är mer klargörande än det nuvarande. Hovrätten för Västra Sverige ifrågasätter om ändringen är sakligt befogad.

Den ändring som utredningen föreslår innebär enligt regeringens mening ett förtydligande av det relativt stränga aktsamhetskrav som redan i dag ställs för att en förvärvare skall anses vara i god tro. Sålunda kommer det tydligare att framgå att det när omständigheterna är sådana att det finns anledning till misstanke om överlåtarens rätt att förfoga över egendomen krävs att förvärvaren närmare undersöker hur det verkligen förhåller sig. Ett sådant förtydligande är i sig värdefullt.

Den föreslagna ändringen innebär dock inte enbart ett förtydligande av det aktsamhetskrav som redan gäller. En ändring från att omständigheterna vid förvärvet skall ha varit sådana att förvärvaren inte borde ha insett överlåtarens bristande behörighet till att han inte ens borde ha misstänkt detta innebär en klar skärpning av aktsamhetskravet. Varje omständighet som gör förvärvaren misstänksam om säljarens rätt att

förfoga över egendomen ställer med den föreslagna lydelsen ett krav på förvärvaren att vidta kontrollåtgärder, t.ex. genom att ställa följdfrågor eller att ta kontakt med en tidigare ägare. Sådana åtgärder måste leda till att de omständigheter som gett anledning till misstanke fått en rimlig och acceptabel förklaring. Det blir inte heller möjligt att som förvärvare freda sig enbart med att det vid förvärvet inte funnits någon praktisk möjlighet att vidta ytterligare kontroller. Ger situationen anledning till misstanke kan något godtroshörvärv i ett sådant läge inte göras.

Det finns enligt regeringens mening goda skäl för en skärpning av godtroshörkravet.

Hovrätten för Västra Sverige har utöver sitt ifrågasättande av det sakligt befogade i den föreslagna ändringen också ansett att det är betänkligt att använda sig av olika bevisgrader eftersom innebörden av begreppen ändå är så vag. Dessutom för enligt hovrätten den föreslagna lydelsen tankarna till brottmål.

Ändringen tar emellertid som framgår av det som sagts ovan bara sikte på aktsamhetskravet. Förslaget innebär sålunda enbart en förändring av den måttstock som de samlade omständigheterna vid förvärvet skall prövas mot. Den föreslagna ändringen skulle alltså inte medföra någon förändring när det gäller frågan om bevisbördan för dessa omständigheter eller när det gäller bevisvärderingen. Uttrycket "misstänkt" är som hovrätten konstaterar lätt att förknippa med brottmål. Emellertid förekommer uttrycket också inom civilrätten, t.ex. i flera av skuldebrevslagens bestämmelser. Hovrättens invändningar i dessa delar är sålunda enligt regeringens uppfattning inte sådana att de bör hindra att godtroshörvärvslagen ändras på det sätt som utredningen föreslagit.

Regeringens slutsats av det anförda blir att godtroshörvärvslagen bör ändras på det av utredningen föreslagna sättet. För god tro bör alltså i detta sammanhang krävas att omständigheterna vid förvärvet var sådana att förvärvaren inte borde ha misstänkt att överlåtaren saknade rätt att överlåta egendomen.

6 Förstärkt rätt för målsägande vid hävande av återställandebeslag

6.1 En tidsfrist införs

Regeringens förslag: En målsägande skall underrättas om att ett beslag av egendom som han gör anspråk på kan komma att hävas. För att ge målsäganden möjlighet att säkerställa sin rätt kombineras underrättelsen med en tidsfrist på tre veckor innan beslaget får hävas.

Promemorians förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag (se promemorian s. 7). I promemorian föreslås att tidsfristen skall vara 14 dagar.

Remissinstanserna: Alla remissinstanser utom en tillstyrker förslaget om en tidsfrist eller lämnar det utan invändning. Flera remissinstanser anser dock att tidsfristen bör vara längre.

Bakgrund: Enligt 27 kap. 1 § rättegångsbalken kan ett föremål tas i beslag bl.a. om det skäligen kan antas vara avhänt någon genom brott. Sådana beslag görs för att egendom som misstänks ha tagits från någon genom brott skall kunna återställas till ägaren. De brukar benämnas återställandebeslag. Denna typ av beslag syftar alltså närmast till att säkra en målsägandes rätt till viss egendom och kan därför i viss mån liknas vid det civilprocessuella tvångsmedlet kvarstad.

Ett yrkande om att få ut egendom som grundas på ett påstående om bättre rätt kan i ett brottmål riktas inte bara mot en misstänkt utan även mot t.ex. den som påstår sig ha förvärvat den omtvistade egendomen i god tro.

Eftersom beslag är ett straffprocessuellt tvångsmedel, även om återställandebeslag har civilrättsliga syften, får det endast förekomma inom ramen för en förundersökning eller en brottmålsrättegång som inte har avgjorts genom ett lagakraftvunnet avgörande. Ett beslag skall därför hävas så snart förutsättningarna för beslaget inte längre föreligger. Så är fallet t.ex. när en förundersökning läggs ned (se 27 kap. 8 § första stycket rättegångsbalken). Detsamma gäller om åklagaren först sedan åtal har väckts finner att så inte borde ha skett och lägger ned åtalet med stöd av 20 kap. 9 § rättegångsbalken, eller om rätten med stöd av 22 kap. 5 § rättegångsbalken avskiljer en talan om enskilt anspråk från behandlingen av åtalet för att handläggas som ett tvistemål. Den fortsatta handläggningen av enskilda anspråk skall under alla förutsättningar ske efter civilprocessuella principer (22 kap. 6 § rättegångsbalken, Gärde m.fl., Nya Rättegångsbalken, s. 282 och 284 f., samt prop. 1987/88:1 s. 7).

När en domstol avgör ett mål skall den pröva om eventuella beslag skall bestå (27 kap. 8 § rättegångsbalken). Ett beslag skall alltid hävas när ogillande dom meddelas (Gärde m.fl., Nya rättegångsbalken, s. 361 och s. 369, samt JO:s ämbetsberättelse 1978/79 s. 28). Utgångspunkten i gällande rätt är således att det inte är tillåtet att besluta om fortsatt beslag efter en frikännande dom eller sedan ett yrkande om återställande av beslagtaget gods ogillats.

Utgångspunkten för beslag är att det endast utgör en tillfällig besittningsrubbing. Konsekvensen av att beslaget hävs blir därför att egendomen skall lämnas tillbaka till den person från vilken den togs, om inte en domstol har bestämt att någon annan skall få ut egendomen eller har förklarat den förverkad.

Även om ett beslag hävs innan ett yrkande om bättre rätt till egendomen prövats av domstol, skall inte någon sådan prövning göras av den som fattar beslutet om hävning. Detta gäller även i de fall där det framstår som helt klart att den hos vilken beslaget gjordes inte har gjort något godtrosförvärv. Detta beror på att beslag endast är ett straffprocessuellt tvångsmedel och inte ett förfarande för att avgöra vem som har bättre rätt till egendom.

Några särskilda regler om att målsäganden skall underrättas i samband med att ett beslag hävs finns inte. En målsägande som antingen har angett brottet, anmält enskilt anspråk eller begärt att bli underrättad skall

däremot i regel underrättas när förundersökningen läggs ned eller beslut fattas om att åtal inte skall väckas (se 14 § förundersökningskungörelsen, 1947:948).

Skälen för regeringens förslag: När stöldgods påträffas och det kan spåras till en målsägande, underrättas den bestulne. Denne uppfattar då ofta situationen så att han kan räkna med att myndigheterna kommer att agera för att hans anspråk på egendomen skall säkerställas och prövas.

Om emellertid utredningen leder till att åtal inte väcks, skall beslaget hävas och den beslagtagna egendomen genast lämnas tillbaka till den tidigare misstänkte. Målsäganden måste i detta läge agera själv för att ta till vara sin rätt, något som han oftast är helt oförberedd på eftersom han dels ofta tror att myndigheterna skall bevaka hans rätt, dels inte får någon underrättelse om att beslaget hävs.

Dessa förhållanden leder till att målsäganden i många fall inte får tillbaka sin egendom, trots att det kan tyckas vara helt klart att den tidigare misstänkte inte har gjort ett godtrosförvärv av egendomen. Detta är otillfredsställande och målsägandens rätt bör stärkas. Genom en ändring av reglerna för förfarandet i samband med att beslag hävs bör den som gör anspråk på egendomen ges ökade praktiska möjligheter att få sin rätt prövad. En sådan ändring kan också leda till att missuppfattningarna om möjligheterna att göra godtrosförvärv minskar.

Regeringen föreslår sålunda att en målsägande som har gjort anspråk på viss beslagtagna egendom alltid skall underrättas om att egendomen kommer att lämnas tillbaka till den hos vilken beslaget gjordes. Vidare föreslås att ett återställandebeslag får hävas först en viss tid efter underrättelsen.

Regeringen har ovan förordat en övergång på sikt till vindikationsprincipen när det gäller stöldgods (se avsnitt 4). Den nu föreslagna regeln kommer inte att förlora sin betydelse i ett sådant regelsystem. I ett fall när en förundersökning läggs ned finns det, oavsett vilken princip man tillämpar, en risk att den hos vilken beslaget har gjorts skaffar undan egendomen om beslaget hävs.

Flera remissinstanser har framhållit att den frist om 14 dagar som föreslås i promemorian är för kort. Man har pekat på att målsäganden på grund av sjukdom, resa eller liknande kanske inte får del av underrättelsen direkt och att det också är nödvändigt för målsäganden att få tid på sig för att skaffa tillräckligt underlag för att ta ställning till eventuellt fortsatta åtgärder. Regeringen instämmer i bedömningen att den föreslagna tidsfristen är väl kort. En sådan frist som den nu föreslagna innebär dock ett men för den hos vilken beslaget gjordes. Tidsfristen bör därför inte vara längre än som krävs för att målsäganden skall kunna vidta åtgärder för att säkerställa sin rätt. Det innebär i regel att ansöka om kvarstad och få sin ansökan prövad. Enligt regeringens mening bör en tidsfrist om tre veckor från det att underrättelsen avsänts till målsäganden vara tillräcklig för detta syfte.

Rätten till underrättelse och tidsfrist innan beslag hävs bör förutom målsäganden omfatta även den som har trätt i dennes ställe och har anmält anspråk på egendomen, t.ex. ett försäkringsbolag som har övertagit målsägandens rätt till egendomen. Däremot kan det knappast vara nödvändigt att underrätta den hos vilken beslaget gjordes eftersom

6.2 Vilka skeden av handläggningen skall bestämmelserna omfatta?

Regeringens förslag: Bestämmelserna om underrättelse och tidsfrist skall omfatta samtliga skeden av förundersökningen och handläggningen av åtalet fram till dess att domstol har avgjort målet genom dom.

Beslaget skall bestå under tidsfristen.

Promemorians förslag: Promemorians förslag överensstämmer med regeringens förslag (se promemorian s. 9).

Remissinstanserna: De allra flesta remissinstanserna tillstyrker förslaget eller lämnar det utan invändning. *Riksåklagaren* anser att beslagsbeslutet alltid skall hävas omedelbart men att hävningsbeslutet skall verkställas först viss tid efter det att underrättelsen har sänts till målsäganden.

Skälen för regeringens förslag: Syftet med en underrättelseskyldighet och en tidsfrist innan ett beslag hävs är att göra det möjligt för den som gör anspråk på egendomen att få sitt anspråk prövat av domstol.

För att nå detta syfte bör underrättelseskyldigheten omfatta först och främst de situationer då ett beslag kan komma att hävas innan åtal har väckts, dvs. när en förundersökning läggs ned eller när beslut fattas om att inte väcka åtal.

Det finns också efter det att åtal har väckts situationer när det inte finns några straffprocessuella skäl att låta ett beslag bestå och detta därför skall hävas trots att den som gör anspråk på egendomen inte hunnit få sitt anspråk prövat av domstolen. Detta gäller om åklagaren beslutar att lägga ned åtalet samt om domstolen avvisar åtalet eller avskiljer ett enskilt anspråk för att handläggas som ett tvistemål. Förfarandet med underrättelseskyldighet och tidsfrist bör därför bli tillämpligt även för sådana situationer.

Syftet med den föreslagna bestämmelsen är som anfördes inledningsvis att göra det möjligt för den som gör anspråk på egendomen att få anspråket prövat av domstol. Det finns således inte skäl att låta regeln omfatta även de situationer när domstolen faktiskt prövat frågan om bättre till egendomen.

När en åklagare väcker åtal är han eller hon skyldig att på målsägandens begäran i samband med åtalet förbereda och utföra även målsägandens talan (se 22 kap. 2 § rättegångsbalken). I denna situation får den som gör anspråk på egendom hjälp att få sitt anspråk prövat av domstol. Om anspråket då också provas i samband med brottmålet finns det i enlighet med det nyss sagda inte skäl att låta de föreslagna reglerna bli tillämpliga. Reglerna bör däremot, som anfördes ovan, bli tillämpliga i den situationen att anspråket avskiljs för att handläggas som tvistemål och således inte kommer att omfattas av domen i brottmålet.

I undantagsfall behöver åklagaren inte föra målsägandens talan (jfr 22 kap. 2 § rättegångsbalken). I en sådan situation får målsäganden besked om detta och har då möjlighet att själv föra sin talan. Efter det att åtal har väckts kan målsäganden föra en sådan talan utan att det behöver ske genom stämning (45 kap. 5 § andra stycket rättegångsbalken). Även här kommer det nu föreslagna förfarandet att vara tillämpligt om domstolen anser att en sådan talan bör avskiljas för att handläggas som ett tvistemål.

Om målsäganden avstår från möjligheten att få sitt anspråk prövat finns det, mot bakgrund av syftet med den föreslagna förfarandet, inte skäl att göra detta tillämpligt. Om varken åklagaren eller målsäganden framställer något anspråk på den beslagtagna egendomen i samband med att brottmålet provas skall således beslaget, i likhet med vad som gäller i dag, omedelbart hävas när det inte längre finns straffprocessuella skäl för det, t.ex. om domstolen ogillar åtalet.

När det gäller frågan om beslaget skall bestå under fristen har Riksåklagaren föreslagit att beslagsbeslutet skall hävas men att beslutet om hävning skall verkställas först sedan motsvarande tidsperiod har gått från det att underrättelsen har avsänts. Ansvar för avsändande av underrättelsen och den därmed sammanhängande bevakningsuppgiften skulle på detta sätt inte behöva ligga på åklagaren utan i stället på den tjänsteman inom polisen som har hand om godset. Syftet med förslaget skulle enligt Riksåklagaren vara att handläggningen skulle bli mer praktiskt utformad.

En nackdel med att utforma bestämmelsen på det av Riksåklagaren föreslagna sättet är emellertid att man mister den naturliga kopplingen mellan det bakomliggande beslutet, t.ex. ett beslut att lägga ned en förundersökning, och beslutet att häva beslaget.

I bedömningen av hur bestämmelsen bör utformas bör dessutom beaktas att bevakningsuppgifter inte är något ovanligt för vare sig åklagare eller domstolar.

Bestämmelserna om en tidsfrist bör mot bakgrund av det anförda utformas på så sätt att beslaget består under fristen. Härigenom uppnås en enkel och praktisk lösning. Oavsett om åklagaren, undersökningsledaren eller domstolen har fattat beslagsbeslutet, får den som har framställt anspråk på egendomen en underrättelse i samband med att en åtgärd vidtas som innebär att beslaget kan komma att hävas. Ansvar för underrättelsen kommer i regel att ligga på den som har fattat det bakomliggande beslutet, vilket i sig är en lämplig ordning.

Undantag från regeln om en tidsfrist bör dock som framhållits ovan göras när domstolen avgör målet genom dom. Dessutom bör undantag göras för det fallet att den som framställt anspråk på egendomen medger att beslaget hävs. I dessa fall finns det inte något skäl för en tidsfrist, utan beslaget bör hävas omedelbart.

7 Ikraftträdande

De föreslagna lagändringarna bör träda i kraft den 1 januari 1999.

Ändringen i godtrosförvärvslagen bör inte tillämpas på förvärv som har gjorts före ikraftträdandet. En övergångsbestämmelse med detta innehåll bör tas in. De nya reglerna om beslag bör tillämpas även på beslag som har gjorts före ikraftträdandet. Några övergångsbestämmelser behövs därför inte i den delen.

8 Kostnader m.m.

Den föreslagna underrättelsen till målsäganden i samband med att ett beslag skall hävas bör ofta kunna samordnas med annan information som lämnas till målsäganden under förundersökningen.

Den föreslagna tidsfristen för målsäganden i samband med hävande av beslag innebär att polisen i vissa fall kommer att förvara det beslagtagna godset under ytterligare någon tid. Kostnaderna för en sådan förvaring bör dock bli marginella.

Den möjlighet som tidsfristen ger och förtydligandet av de stränga krav som enligt lagen ställs för att ett godtrosförvärv skall anses föreligga kan förmodas medföra att målsägande och försäkringsbolag i ökad omfattning hävdar sin rätt att utan lösen få tillbaka stulen egendom. De nu framlagda förslagen kan emellertid enligt regeringens mening komma att medföra endast marginellt ökade kostnader för rättsväsendet. En ökning ryms inom den befintliga ramen för rättsväsendet.

I detta sammanhang bör dessutom beaktas att den skärpning av aktsamhetskravet som föreslås även kan antas leda till att allmänheten i ökad utsträckning avstår från köp om det finns minsta misstanke om säljarens bristande förfoganderätt till egendomen. Den minskade handel med stöldgoods som den föreslagna ändringen sålunda kan antas medföra bör ha en viss positiv kostnadseffekt särskilt för polisens brottsbekämpande verksamhet.

9 Författningskommentar

9.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1986:796) om godtrosförvärv av lösöre

3 §

En förvärvare skall anses ha varit i god tro endast om det är sannolikt att egendomens beskaffenhet, de förhållanden under vilka den utbjöds och omständigheterna i övrigt var sådana att han inte borde ha *misstänkt* att överlåtaren saknade rätt att förfoga över egendomen.

En förutsättning för att ett godtrosförvärv skall uppkomma är att förvärvaren är i god tro beträffande överlåtarens behörighet att överlåta egendomen. I förevarande paragraf talas om vad som skall avses med

begreppet god tro. Ändringen innebär att kravet när det gäller god tro skärps från ”inte borde ha insett” till ”inte borde ha misstänkt”. Övervägandena bakom ändringen har redovisats i avsnitt 5.

När en förvärvare inser att överlåtaren inte är behörig att överlåta egendomen är han naturligtvis inte i god tro (se prop. 1985/86:123 s. 28 och 33). Med den nya bestämmelsen är förvärvaren inte heller i god tro när överlåtaren inte är behörig och förvärvaren vid överlåtelsen faktiskt misstänker detta. Men härtill kommer alltså att god tro förutsätter att förvärvaren inte heller på grund av omständigheterna *borde* ha misstänkt överlåtarens bristande behörighet. Det är främst bedömningen av vad som i detta hänseende kan krävas av förvärvaren som blir avgörande för tillämpningen av bestämmelsen.

De förhållanden som skall beaktas vid bedömningen av om förvärvaren har varit i god tro eller inte är som förut egendomens beskaffenhet, förhållandena under vilka den utbjöds och omständigheterna i övrigt. En exemplifiering av situationer där redan det hittillsvarande aktsamhetskravet borde leda till bedömningen att förvärvaren inte varit i god tro finns i förarbetena till godtrosförvärvslagen (prop. 1985/86:123 s. 21 f.).

Genom att ”inte borde ha insett” ersätts med ”inte borde ha misstänkt” försvåras möjligheterna att göra godtrosförvärv ytterligare. Med det nya rekvisitet blir det helt klart att förvärvaren inte kan freda sig med att det inte fanns några faktiska möjligheter att göra undersökningar angående överlåtarens behörighet.

Vissa omständigheter medför ofta att förvärvaren inte skall anses ha varit i god tro, även om han faktiskt inte lagt märke till dessa omständigheter eller ens ägnat dem en tanke. Att någon åtgärd har vidtagits för att förhindra eller försvåra identifiering är en sådan omständighet. En annan sådan omständighet är att det beträffande egendom som finns registrerad – t.ex. bilar – strax före överlåtelsen noterats flera ägarförändringar i registret.

Som *Lagrådet* har framhållit kan dock inte en omständighet som förvärvaren saknat möjlighet att upptäcka i sig medföra att förvärvaren skall anses inte ha varit i god tro. Detsamma gäller omständigheter som förvärvaren visserligen hade kunnat upptäcka men som han inte haft anledning att efterforska.

En situation där förvärvaren ofta inte kan anses vara i god tro enligt den nya bestämmelsen är att överlåtaren bjuder ut egendomen under ovanliga omständigheter som inte har en naturlig förklaring. Att en privatperson säljer begagnade föremål som han inte själv ägt och använt kan exempelvis många gånger ge skäl till misstankar som kan kräva ytterligare kontroll.

När det gäller bilar som tagits in till Sverige från något annat land får den nya bestämmelsen antas inte sällan medföra ett krav på andra och ytterligare kontrollåtgärder än när förvärvet gäller bilar som förekommit bara i svensk handel. Det beror på att bilregistret i dessa fall endast ger begränsade upplysningar om ägarkedja och bilens ursprung.

Emellertid är det även enligt den nya bestämmelsen möjligt att göra godtrosförvärv trots att omständigheterna initialt ger anledning till misstankar. Om förvärvaren tar reda på bakgrunden till ett misstänkt

sakförhållande och därvid får en fullt rimlig förklaring, får han ofta anses ha gjort vad som ankommer på honom. Självklart innebär dock den nya regeln att särskilt den som köper något av en privatperson eller en okänd näringsidkare på gatan eller på marknader o.d. i fortsättningen utsätter sig för större risker än hittills. Riskerna är särskilt stora vid köp av begagnade föremål, men även vid handel med nya varor finns det anledning till stor försiktighet utanför den reguljära handeln.

Bestämmelsen är uppbyggd på samma sätt som enligt gällande rätt. Det innebär att bedömningen av om godtroskravet är uppfyllt i princip skall ske i två led. I det första ledet skall bedömas vad som faktiskt förekommit vid förvärvet, medan i det andra ledet skall avgöras om omständigheterna var sådana att förvärvaren borde ha misstänkt överlåtarens bristande behörighet. Därvid skall de samlade omständigheterna beaktas. I det första ledet ligger bevisbördan på förvärvaren på så sätt att han vid tveksamhet om vad som förekommit har att göra sannolikt att omständigheterna var sådana att han inte borde ha misstänkt överlåtarens bristande förfoganderätt. I det andra ledet sker däremot en rent objektiv prövning av vad förvärvaren med anledning av omständigheterna borde ha misstänkt.

I verkligheten torde det ofta inte vara nödvändigt att genomföra en prövning i två led fullt ut. Sålunda torde domstolen ofta kunna konstatera vad förvärvaren borde eller inte borde ha misstänkt utan att behöva slå fast precis vad som förekommit. Det kan räcka att konstatera t.ex. att något förhållande var starkt ägnat att inge misstankar eller – med motsatt utgång – att någon omständighet gjorde situationen så betryggande att förvärvaren över huvud taget inte hade anledning att misstänka något.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.
2. I fråga om förvärv som har gjorts före ikraftträdandet gäller 3 § i sin äldre lydelse.

Ändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 1999. För förvärv som har gjorts dessförinnan gäller äldre lag. En person som före ikraftträdandet förvärvat ett föremål utan att ha insett eller bort inse överlåtarens bristande behörighet är alltså skyddad, även om omständigheterna var sådana att de gav anledning till misstankar.

9.2 Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken

27 kap. 8 §

Om det inte inom den tid som avses i 7 § har väckts åtal eller kommit in någon begäran till rätten om förlängning av tiden eller om det annars inte längre finns skäl för beslag, skall beslaget omedelbart hävas.

Beslag av föremål som någon har framställt anspråk på får dock hävas först tre veckor efter det att en underrättelse om att beslaget kan komma att hävas har sänts till den som framställt anspråket. Om denne medger det, skall dock beslaget hävas omedelbart. Den som beslaget har gjorts hos behöver inte underrättas.

Ett beslag hävs av rätten eller, om beslaget inte har meddelats eller fastställts av rätten, av undersökningsledaren eller åklagaren.

När målet avgörs, skall rätten pröva om ett beslag fortfarande skall bestå. Om målet avgörs genom dom, skall andra stycket inte tillämpas. Rätten får i samband med dom besluta om beslag.

I ett nytt *andra stycke* har intagits den nya bestämmelsen om underrättelse och tidsfrist innan ett beslag får hävas. Övervägandena bakom den nya bestämmelsen har behandlats i avsnitt 6.1. Förutsättningen för att bestämmelsen skall bli tillämplig är att någon har framställt anspråk på det beslagtagna föremålet.

Av stycket framgår att bestämmelsen inte avser endast målsäganden utan samtliga som gör anspråk på egendomen. Normalt torde det vara antingen målsäganden eller dennes försäkringsbolag. Däremot är det inte meningsfullt att underrätta den som beslaget har gjorts hos. Det framgår av styckets sista mening att någon sådan underrättelse inte behöver lämnas.

Som framgår av avsnitt 6.2 är avsikten att bestämmelsen skall gälla under samtliga skeden av handläggningen, från det att egendomen tas i beslag och någon framställer anspråk på den till dess denne har fått möjlighet att framställa ett yrkande om att få egendomen åter.

Underrättelsen bör som huvudregel skickas av den som ansvarar för att beslaget skall hävas, dvs. i normalfallet åklagaren eller undersökningsledaren. När beslut fattas om att lägga ned en förundersökning eller att inte väcka åtal skall den som anmält ett enskilt anspråk underrättas om beslutet, 14 § förundersökningskungörelsen (1947:948). Samtidigt med den underrättelsen bör han även underrättas om att beslaget kan komma att hävas. Det bör gälla oavsett om beslaget har beslutats av under-

sökningsledaren, åklagaren eller domstolen. En uppgift om att en sådan underrättelse har skett kan därefter lämnas till den som ansvarar för att beslaget hävs.

Om ett enskilt anspråk skall avskiljas från brottmålet för att handläggas som ett tvistemål är det rätten som skall underrätta målsäganden eller den som övertagit anspråket.

Något krav på att underrättelsen skall delges finns inte och tidsfristen räknas från det att underrättelsen sänts. Underrättelsen bör skickas till den adress som den som framställt anspråket har uppgivit. Det får ankomma på denne att se till att myndigheten har uppgift om aktuell adress.

Av underrättelsen bör framgå att beslaget kan komma att hävas tre veckor efter det att underrättelsen har sänts. Det bör också framgå vilka möjligheter som den som gör anspråk på egendomen har att säkerställa sitt anspråk.

Den andra meningen i *ffjärde stycket* är ny. Av den framgår att förfarandet enligt andra stycket inte skall tillämpas när domstolen avgör målet genom dom, jämför avsnitt 6.2.

Beslaget får inte hävas innan treveckorsfristen löpt ut, om inte den som gör anspråk på egendomen medger det. Detta gäller även om den som har framställt ett anspråk omedelbart efter att underrättelsen har skickats utverkar ett beslut om kvarstad. Ett beslut om kvarstad som meddelas under den tid då fristen löper bör därför utformas som en villkorad kvarstad. Ett sådant beslut kan verkställas när beslaget hävs.

Övriga ändringar i paragrafen är rent språkliga och någon ändring i sak avses inte.

Sammanfattningen i Godtrosförvärvsutredningens betänkande Godtrosförvärv av stöldgods? (SOU 1995:52)

Prop. 1997/98:168
Bilaga 1

Utredningen har haft i uppdrag att såvitt gäller stulen egendom utvärdera tillämpningen av lagen (1986:796) om godtrosförvärv av lösöre och utreda om bestämmelserna bör ändras i syfte att motverka handeln med stöldgods.

Godtrosförvärvslagen bygger på den s.k. exstinktionsprincipen, som innebär att en förvärvare, under förutsättning att han är i god tro, blir ägare till egendomen även om den förvärvas från någon som inte hade rätt att överlåta den. Den beskrivna principen modifieras dock genom att lagen ger den ursprunglige ägaren rätt att få tillbaka egendomen mot lösen.

En huvudlinje i utredningsarbetet har varit att överväga fördelar och nackdelar med en lagstiftning som i fråga om stöldgods baseras på den s.k. vindikationsprincipen i stället för exstinktionsprincipen. En tillämpning av vindikationsprincipen beträffande stöldgods skulle innebära att den bestulnes äganderätt till godset skulle bestå, oavsett om någon annan hade förvärvat egendomen i god tro, och att den bestulne alltså skulle ha rätt att få tillbaka det stulna utan att betala lösen.

Bakgrunden till utredningsuppdraget är att det har gjorts gällande att - godtrosförvärvslagen innebär att det är för lätt att göra godtrosförvärv av stöldgods och att lagen inte i tillräckligt hög grad motverkar handeln med sådant gods.

Allmänna förutsättningar för att det skall bli aktuellt att tillämpa godtrosförvärvslagen

En första förutsättning för att det i fråga om stöldgods över huvud taget skall bli aktuellt att tillämpa godtrosförvärvslagen är att det stulna påträffas och kan spåras till den som har blivit bestulen. Varje år sker ett mycket stort antal stölder i vårt land. Merparten av det stulna omsätts på ett okänt sätt och kommer aldrig till rätta så att målsäganden kan göra anspråk på godset. I sådana fall blir det inte aktuellt att tillämpa godtrosförvärvslagen.

Ett ytterligare krav för att lagen skall bli tillämplig är att det verkligen uppkommer en tvist mellan en målsägande och en förvärvare på grund av att båda gör anspråk på godset. Det förekommer förhållandevis ofta att målsäganden efter att ha fått ut försäkringsersättning inte har något intresse av att få tillbaka det stulna godset, eftersom han då måste betala tillbaka ersättningen. Det förekommer också att försäkringsbolagen, när det är fråga om stöldgods av mindre värde, inte heller gör anspråk på det. Det är inte heller ovanligt att den som godset påträffas hos avstår från det, när han får veta att det är stulet. Inte heller i dessa fall uppkommer någon tvist och det blir inte aktuellt att tillämpa godtrosförvärvslagen.

Indirekt kan lagen dock tänkas ha viss betydelse för omsättningen av stöldgods, även om den inte kommer i tillämpning i det enskilda fallet. Finns det en utbredd uppfattning att det krävs mycket lite för att

godtrosförvärv skall anses föreligga, kan detta förmodas bidra till att det blir lättare att avsätta stulet gods.

Prop. 1997/98:168
Bilaga 1

Tänkbara förklaringar till uppfattningen att godtrosförvärvslagen innebär att det är lätt att göra godtrosförvärv

Utredningen har kunnat konstatera att godtrosförvärvslagen i sin nuvarande utformning ställer stränga krav för godtrosförvärv. För att få en uppfattning om hur lagen tillämpas i domstolarna, har utredningen gjort en enkät till tingsrätterna och hovrätterna. Genom svaren och insända domar har utredningen kunnat konstatera att tvister om godtrosförvärv av stöldgods så gott som aldrig aktualiseras i form av tvistemål. När domstolarna handlägger tvistemål om godtrosförvärv är det oftast fråga om leasing- eller avbetalningsbilar. Domstolarnas praxis i dessa mål innebär att det ställs stränga krav för godtrosförvärv.

Tvister om stulet gods prövas vanligen i samband med att åtal i brottmål väcks mot innehavaren av det påträffade stöldgodset. Åklagaren för i dessa fall målsägandens talan. Vid ett studium av det insända domsmaterialet har utredningen kunnat iaktta att grunden för målsägandens enskilda anspråk och den tilltalades bestridande endast i undantagsfall framgår uttryckligen i dessa mål. Genom att målsägandens anspråk regelmässigt uppfattas som helt avhängigt av om den tilltalade blir dömd för den åtalade gärningen, uppkommer den situationen att målsäganden i praktiken får bifall till sin talan bara när den tilltalade fälls till ansvar. Ogillas åtalet, lämnas målsägandens talan utan bifall, fastän han kanske ofta kunde ha haft goda utsikter till framgång om han i stället hade anfört en rent civilrättslig grund för sitt anspråk. Det finns anledning att tro att det uteblivna bifallet till målsägandens talan i dessa fall ofta felaktigt uppfattas som en konsekvens av godtrosförvärvslagens innehåll i stället för av den processuella situationen.

När beslag av stulen egendom hävs på grund av att åtal inte väcks, föreligger också en risk för att målsäganden inte får tillbaka den stulna egendomen, trots att han kanske skulle ha haft möjlighet till det om en civilrättslig prövning av hans anspråk hade kommit till stånd. Vid hävandet av beslaget lämnas egendomen som huvudregel tillbaka till den som beslaget skedde hos, även om det har konstaterats att det är fråga om gods som har stulits från målsäganden. Återlämnandet sker i enlighet med de regler som anses gälla i fråga om beslag. Någon civilrättslig prövning av vem som är rätt ägare till godset sker inte i sammanhanget. Det ligger emellertid nära till hands att målsäganden felaktigt drar slutsatsen att saken är prövad enligt godtrosförvärvslagen och att återlämnandet är en konsekvens härav. Utredningen har också kunnat konstatera att det förekommer att poliser och åklagare har uppfattningen att målsägandens enda möjlighet att efter ett hävande av beslag få tillbaka det stulna är att betala lösen enligt godtrosförvärvslagen, och att de lämnar information med detta innehåll till målsäganden. De beskrivna missuppfattningarna kan leda till att målsäganden i onödan avstår från att på civilrättslig väg kräva godset tillbaka eller att han betalar lösen för det, trots att ett godtrosförvärv i godtrosförvärvslagens bemärkelse inte föreligger.

Även om målsäganden emellertid känner till godtrosförvärvslagens rätta innehåll, kan det ofta vara svårt för honom att i praktiken hävda sin rätt i samband med att ett beslag av egendomen hävs. Målsäganden har enligt nuvarande bestämmelser inte någon rätt till underrättelse om hävandet, vilket kan leda till att egendomen lämnas ut till den tidigare misstänkte och avyttras eller undanskaffas innan målsäganden får kännedom om utlämnandet och kan ta ställning till om han bör agera. Även för det fall målsäganden får veta att beslaget hävts, har han inte något rådrum för att hinna vidta åtgärder för att säkra sin rätt.

Utredningen föreslår inte någon särregel om vindikation av stöldgods

Utredningen har övervägt hur en regel om vindikation av stöldgods skulle kunna utformas. Det har inte varit aktuellt att överge exstinktionsprincipen som en generell huvudprincip vid förvärv i god tro. Utgångspunkten för utredningens överväganden har därför varit att en vindikationsregel beträffande stöldgods skulle vara en undantagsregel från den i övrigt gällande huvudregeln, som möjliggör att godtrosförvärv av egendom som obehörigen har frånhänts annan blir gällande mot den ursprunglige ägaren. En sådan undantagsregel bör enligt utredningens uppfattning inte införas utan att vägande skäl kan anföras för att den skulle ha positiva effekter som kan antas uppväga nackdelarna.

Vid sina överväganden angående utformningen har utredningen konstaterat att en sådan särregel om vindikation skulle kunna utformas på olika sätt. Utredningens studier av utländsk rätt har också givit vid handen att motsvarande regler i andra länder har olika innehåll. Oavsett hur en sådan särregel om vindikation skulle utformas för svensk rätts del, är det emellertid ofrånkomligt att den skulle kunna komma att ge upphov till besvärliga gränsdragningsproblem och föranleda omotiverade skillnader i fråga om fall som utåt sett ter sig likartade. Denna olägenhet talar emot att en sådan särregel tillskapas.

Enligt utredningens bedömning skulle en vindikationsregel inte motverka handeln med stöldgods i större utsträckning än de nuvarande bestämmelserna om godtrosförvärv kan antas göra. Inte heller skulle den lösa de beskrivna svårigheterna för målsäganden att komma till sin rätt i samband med att en brottmålsprocess resulterar i att ett åtal lämnas utan bifall eller då ett beslag hävs.

Utredningens förslag till skärpning av den nuvarande lagen

Någon särregel om vindikation bör alltså enligt utredningens uppfattning inte tillskapas, utan godtrosförvärvslagen bör bibehållas oförändrad vad gäller möjligheten att göra godtrosförvärv även av stöldgods. Utredningen föreslår dock i förtydligande syfte en skärpning av kriterierna för god tro i 3 §, där det enligt den nu gällande lydelsen för god tro krävs att omständigheterna vid förvärvet var sådana att förvärvaren inte borde ha insett överlåtarens bristande behörighet. Enligt den föreslagna lydelsen skall krävas att han inte ens borde ha misstänkt överlåtarens bristande behörighet.

Utredningen föreslår inte någon ändring av de nu gällande bevisreglerna för god tro, enligt vilka bevisbördan åvilar den ursprungliga ägaren endast för det fall denne påstår att förvärvaren faktiskt insåg överlåtarens bristande förfoganderätt, medan det ankommer på förvärvaren att – med bevisstyrkan sannolikt – bevisa omständigheterna vid förvärvet, om det görs gällande att han borde ha misstänkt överlåtarens bristande behörighet.

Andra sätt att öka målsägandens möjlighet att få tillbaka stulet gods

För att minska risken för de beskrivna rättsförlusterna i samband med hävande av beslag, bör målsäganden enligt utredningens uppfattning erhålla en rätt till underrättelse om hävandet. Vidare bör det undersökas närmare om målsäganden före utlämnandet av egendomen kan ges en tidsfrist, som skulle göra det möjligt för honom att vidta åtgärder för att säkra sin rätt. Det får dock anses ligga utanför utredningens uppdrag att framställa ett formligt förslag härom.

Genom att utforma målsägandens talan så att det framgår att målsäganden vill ha bifall till sin talan på grund av att den tilltalade inte har gjort ett godtrosvärv – och alltså oberoende av om den tilltalade döms för den åtalade gärningen eller ej – kan åklagaren öka målsägandens möjlighet att få bifall till sin talan i de fall då ett åtal mot förvärvaren av egendomen ogillas. Domstolarna har också en viktig uppgift att fylla i sammanhanget. I den materiella processledningen ankommer det på dem att utröna vad som åberopas som grund för målsägandens talan, så att det står klart om målsäganden önskar bifall till sin talan endast om den tilltalade döms för det åtalade brottet eller om han gör gällande att hans talan skall bifallas så snart det kan konstateras att den tilltalade inte har gjort ett godtrosvärv.

Även åklagarna bör göras uppmärksamma på betydelsen av hur målsägandens talan utformas i det aktuella avseendet.

Enligt utredningens uppfattning föreligger det också ett behov av information om lagens rätta innehåll, såväl till allmänheten som till målsägandena, polisen och dem som i sin verksamhet kan komma att förvärva stöldgods, t.ex. pantbankerna och de som handlar med begagnade varor.

Författningsförslag i Godtrosförvärvsutredningens
betänkande Godtrosförvärv av stöldgods? (SOU
1995:52)

Prop. 1997/98:168
Bilaga 2

Förslag till
Lag om ändring i lagen (1986:796) om
godtrosförvärv av lösöre;

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (1986:796) om godtrosförvärv av
lösöre skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

En förvärvare skall anses ha varit i god tro endast om det är sannolikt att egendomens beskaffenhet, de förhållanden under vilka den utbjöds och omständigheterna i övrigt var sådana att han inte borde ha <i>insett</i> att överlåtaren saknade rätt att förfoga över egendomen.	En förvärvare skall anses ha varit i god tro endast om det är sannolikt att egendomens beskaffenhet, de förhållanden under vilka den utbjöds och omständigheterna i övrigt var sådana att han inte borde ha <i>misstänkt</i> att överlåtaren saknade rätt att förfoga över egendomen.
--	---

Denna lag träder i kraft den ...

Förteckning över remissinstanser rörande betänkandet Godtrosförvärv av stöldgoods? (SOU 1995:52)

Prop. 1997/98:168
Bilaga 3

Efter remiss har yttranden över betänkandet Godtrosförvärv av stöldgoods? (SOU 1995:52) avgetts av Riksdagens ombudsmän, Justiekanslern, Hovrätten för Västra Sverige, Stockholms tingsrätt, Riksåklagaren, Rikspolisstyrelsen, Brottsförebyggande rådet, Brottsoffermyndigheten, Generaltullstyrelsen, Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer, Konsumentverket, Länspolismästaren i Stockholms län, Länspolismästaren i Göteborgs och Bohus län, Länspolismästaren i Malmöhus län, Juridiska fakulteten vid Lunds universitet, Sveriges försäkringsförbund, Larmtjänst AB, Sveriges Köpmannaförbund, Företagarnas Riksorganisation, Sveriges Konst- och Antikvitetshandlareförening, Motorbranschens Riksförbund, Båtbranschens Riksförbund, Sveriges Motorcyklisters Centralorganisation, Svenska Handelskammarförbundet, Sveriges Domarförbund, Svenska Polisförbundet, Sveriges advokatsamfund, Brottsofferjourernas Riksförbund samt Våga Värna Varandra – Riksorganisationen mot brott. Yttrande har också avgetts av Guldsmedsbranschen – samarbetsforum.

Därutöver har Riksskatteverket, Svenska Stöldskyddsföreningen, Sveriges Juvelerare- och Guldsmedsförbund, Stockholms Auktionsverk, Svenska Pantbanksföreningen, Lantbrukarnas Riksförbund och Föreningen Sveriges polischefer beretts tillfälle att yttra sig.

Författningsförslag i promemorian Ändrade bestämmelser vid hävande av återställandebeslag

Prop. 1997/98:168
Bilaga 4

Förslag till
Lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs att 27 kap. 8 § rättegångsbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

27 kap.

8 §

Har ej inom tid, som avses i 7 §, åtal väckts eller till rätten inkommit framställning om förlängning av tiden eller förekomma eljest ej längre finns skäl för beslag, skall det omedelbart hävas.

Om det inom den tid som avses i 7 § inte har väckts åtal eller kommit in begäran till rätten om förlängning av tiden eller om det annars inte längre finns skäl för beslag, skall beslaget omedelbart hävas.

Beslag av föremål som någon framställt anspråk på får dock hävas först 14 dagar efter det att underrättelse om att beslaget kommer att hävas sänts till honom, om han inte medger att beslaget hävs.

Om hävande av beslag förordnar rätten eller, om beslaget ej meddelats eller fastställts av rätten, av undersökningsledaren eller åklagaren.

Då målet avgöres, pröva rätten om ett beslag fortfarande skall bestå. Rätten äge ock i samband med domen förordna om beslag.

Då målet avgörs, prövar rätten om ett beslag fortfarande skall bestå. Om målet avgörs genom dom, skall andra stycket inte tillämpas. Rätten får i samband med dom besluta om beslag.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1997.

Förteckning över remissinstanser rörande promemorian Ändrade bestämmelser vid hävande av återställandebeslag

Prop. 1997/98:168
Bilaga 5

Efter remiss har yttranden över promemorian Ändrade bestämmelser vid hävande av återställandebeslag avgetts av Riksdagens ombudsmän, Justitiekanslern, Hovrätten för Västra Sverige, Stockholms tingsrätt, Riksåklagaren, Rikspolisstyrelsen, Brottsförebyggande rådet, Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer, Sveriges försäkringsförbund, Sveriges Köpmannaförbund, Motorbranschens Riksförbund, Sveriges Domareförbund och Sveriges advokatsamfund.

Därutöver har Svenska Pantbankföreningen beretts tillfälle att yttra sig.

Förslag till lag om ändring i lagen (1986:796) om godtrosförvärv av lösöre

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (1986:796) om godtrosförvärv av lösöre skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

En förvärvare skall anses ha varit i god tro endast om det är sannolikt att egendomens beskaffenhet, de förhållanden under vilka den utbjöds och omständigheterna i övrigt var sådana att han inte borde ha <i>insett</i> att överlåtaren saknade rätt att förfoga över egendomen.	En förvärvare skall anses ha varit i god tro endast om det är sannolikt att egendomens beskaffenhet, de förhållanden under vilka den utbjöds och omständigheterna i övrigt var sådana att han inte borde ha <i>misstänkt</i> att överlåtaren saknade rätt att förfoga över egendomen.
--	---

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.
 2. I fråga om förvärv som har gjorts före ikraftträdandet gäller 3 § i sin äldre lydelse.

Härigenom föreskrivs att 27 kap. 8 § rättegångsbalken skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***27 kap.****8 §**

Har ej inom tid, som avses i 7 §, åtal väckts eller till rätten inkommit framställning om förlängning av tiden eller förekomma eljest ej längre skäl för beslag, skall det omedelbart hävas.

Om det inom den tid som avses i 7 § inte har väckts åtal eller kommit in någon begäran till rätten om förlängning av tiden eller om det annars inte längre finns skäl för beslag, skall beslaget omedelbart hävas.

Beslag av föremål som någon har framställt anspråk på får dock hävas först tre veckor efter det att en underrättelse om att beslaget kommer att hävas har sänts till den som framställt anspråket. Om denne medger det, skall dock beslaget hävas omedelbart. Den som beslaget har gjorts hos behöver inte underrättas.

Om hävande av beslag förordnar rätten eller, om beslaget ej meddelats eller fastställts av rätten, av undersökningsledaren eller åklagaren.

Ett beslag hävs av rätten eller, om beslaget inte har meddelats eller fastställts av rätten, av undersökningsledaren eller åklagaren.

Då målet avgöres, pröva rätten om beslag fortfarande skall bestå. Rätten äge ock i samband med domen förordna om beslag.

När målet avgörs, skall rätten pröva om ett beslag fortfarande skall bestå. Om målet avgörs genom dom, skall andra stycket inte tillämpas. Rätten får i samband med dom besluta om beslag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1998-05-20

Närvarande: regeringsrådet Stig von Bahr, regeringsrådet Arne Bækkevold, justitierådet Edvard Nilsson.

Enligt en lagrådsremiss den 14 maj 1998 (Justitiedepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i lagen (1986:796) om godtroshet förvärv av lösöre,
2. lag om ändring i rättegångsbalken.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Staffan Lind.

Förslagen föranleder följande yttrande av Lagrådet:

Förslaget till lag om ändring i lagen (1986:796) om godtroshet förvärv av lösöre

Det remitterade lagförslaget innebär att det krav som gäller för närvarande för att god tro skall anses föreligga, nämligen att en förvärvare inte borde ha "insett" att överlåtaren saknade rätt att förfoga över egendomen, ändras på så sätt att förvärvaren inte borde ha "misstänkt" detta. Enligt författningskommentaren medför vissa omständigheter normalt sett att förvärvaren inte skall anses ha varit i god tro även om han faktiskt inte lagt märke till dessa omständigheter eller ens ägnat dem en tanke. Att någon åtgärd har vidtagits för att förhindra eller försvåra identifiering, t.ex. bortskrapande av tillverkningsnummer, sägs utgöra en sådan omständighet, åtminstone om åtgärden gick att upptäcka för förvärvaren.

Lagrådet vill med anledning av dessa uttalanden framhålla att en omständighet som förvärvaren saknat möjlighet att upptäcka inte i sig kan medföra att han borde ha misstänkt att överlåtaren saknade rätt att förfoga över egendomen. Och inte heller omständigheter som förvärvaren visserligen hade kunnat upptäcka men som han inte haft anledning att efterforska bör enligt Lagrådets mening kunna läggas till grund för en sådan misstanke.

Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 4 juni 1998

Närvarande: statsministern Persson, ordförande, och statsråden Freivalds, Wallström, Tham, Åsbrink, Andersson, Uusmann, Ulvskog, Lindh, Johansson, Klingvall, Åhnberg, Östros, Engqvist

Föredragande: statsrådet Freivalds

Regeringen beslutar proposition 1997/98:168 Godtrosförvärv